ORTODOKSİA

AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Umum Neşriyat Müdürü
MELETIOS LUKAKIS

Mahal İdare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul — Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ Κ΄. — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1945 — ΤΕΥΧΟΣ 1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΠΙ ΤΩι ΝΕΩι ΕΤΕΙ

ΕΛΠΙΣΑΤΕ ΕΠΙ ΚΥΡΙΟΝ

Μετ' ἐλπίδων χρηστῶν καὶ πάλιν ἐχαιρέτισεν ἡ δοκιμαζομένη ἀνθρωπότης τὸν ἀνατείλαντα νέον τῆς χρηστότητος τοῦ Κυρίου ἐνιαυτόν.

Ὅσον πυκνὸν ὑπῆρξε τὸ σκότος τὸ καλύψαν καὶ καλύπτον ἀτυχῶς εἰσέτι τὸν ὁρίζοντα τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, ἕκτον τοῦτο ἔτος τῆς φοβερᾶς αἱματοχυσίας ἡ ὁποία ἐπλήρωσε τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καὶ ὅσον βαθὺς ὑπῆρξεν ὁ ἐξ αὐτῆς κλονισμός, τὸν ὁποῖον ἐδοκίμασαν αἱ ἀνθρώπιναι συνειδήσεις, ἐπὶ τοσοῦτον κατ' ἐξοχὴν παρήγορος ἐπρόβαλεν ἡ χαραυγὴ τοῦ νέου ἔτους, ἐστεφανωμένον καθὼς ἀνέτειλε τοῦτο ἀπὸ τὸ φῶς τῆς γλυκείας ἐλπίδος ὅτι θὰ χαρίσῃ αὐτὸ ἐπὶ τέλους εἰς τὸν αἱματοκυλισμένον κόσμον τὴν εἰρήνην καὶ εἰς τὰς δοκιμασθείσας συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων τὴν γαλήνην καὶ τὴν χαράν.

Εἶναι εὔκαιρον λοιπόν, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ φῶς τῆς γλυκείας αὐτῆς ἐλπίδος ἔρχεται νὰ φωτίσῃ τὴν νύκτα τῆς ἀγωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἤδη ἐπὶ ὁλόκληρον πενταετίαν καὶ πλέον ζοῦν ἄτομα καὶ λαοί, εὔκαιρον, κατὰ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἡμέραν ταύτην τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν εὐχῶν, νὰ φιλοσοφήσωμεν χριστιανικῶς ἐπὶ τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐλπὶς εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ νὰ μελετήσωμεν τοὺς ὅρους ἐκείνους, ὑφ' οὓς καὶ μόνον, ἐπὶ μέρους τε καὶ γενικώτερον, γίνεται ἡ ἐλπὶς δύναμις λυτρωτικὴ καὶ παράγων οἰκοδομῆς τῆς ζωῆς.

* * *

Εἶναι ὡμολογημένον ὅτι ὁ ἄνθρωπος διψᾷ τὴν εὐτυχίαν καὶ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι παρὰ ἀγὼν συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος διὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἰδεώδους τὸ ὁποῖον ἔχουν ὡς στόχον αὐτῶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, νὰ ἐπιτύχωσι τοὺς ὅρους ἐκείνους τῆς ζωῆς, οἱ ὁποῖοι ἐξασφαλίζουν τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος καὶ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, αὐτὰ εἰς τὰ ὁποῖα ἔγκειται ἡ ἀνθρωπίνη εὐτυχία. Τρέχουν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι συνεχῶς ὄπισθεν τῆς εὐτυχίας, ὅλη ἡ σκέψις των εἶναι πῶς θὰ τὴν φθάσωσι καὶ εἰς τὸν βωμὸν τῆς γοητείας της μοχθοῦν, ἀγρυπνοῦν, ἀγωνίζονται, θυσιάζονται. Εἶναι αὐτὴ ἡ κινητήριος δύναμις ἡ ὁποία ἔχει εἰς ἀέναον κίνησιν τοὺς πάντας, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ πόθος τῆς εὐτυχίας εἶναι κοινὸς εἰς πάντας καὶ μένει πάντοτε ἄσβεστος.

Πόσον ὅμως δύσκολον εἶναι νὰ κάμῃ κτῆμά του ὁ ἄνθρωπος τὴν εὐτυχίαν, ἔστω καὶ κατὰ σχετικὴν ἔννοιαν, καὶ πόσον δυσκολώτερον ἀκόμη νὰ τὴν κρατήσῃ! Διότι ἡ ζωὴ τῆς γῆς εἶναι συνυφασμένη μὲ τὸν πόνον, καὶ τὰ δάκρυα εἶναι ὁ ἀναπόσπαστος σύντροφος κάθε ἡλικίας καὶ κάθε καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἑκάστη ἡμέρα καὶ ἑκάστη ὥρα ἐμφανίζεται βεβαρημένη ἀπὸ τὸν ἰδικόν της σταυρὸν καὶ καλούμεθα οἱ ἄνθρωποι νὰ δοκιμάζωμεν συνεχῶς τὸ ποτήριον τῆς θλίψεως. Εἰς τοὺς κόπους ἡμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐμφωλεύει ἡ ματαιότης, καὶ ὡς κατακλεὶς καὶ ἐπισφράγισμα τῶν πόθων ἡμῶν ποσάκις δὲν ἔρχεται ἡ διάψευσις καὶ ἡ ἀπογοήτευσις!

Καὶ λοιπόν. Ἀντιστάθμισμα πολύτιμον εἰς τὴν τόσην τραγικότητα τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἐλπίς, τὴν ὁποίαν ἡ θεία Πρόνοια ἐνεφύτευσεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Καὶ εἶναι ἡ ἐλπὶς ἡ ἀλάνθαστος ναυτικὴ πυξίς, ἡ ὁποία εἰς τὴν τόσην τρικυμίαν τοῦ πελάγους τῆς ζωῆς κατευθύνει τὸν πλοῦν τοῦ βίου καὶ σώζει τὸ σκάφος τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. Ὁ ἄνθρωπος δυνατὸν νὰ ἀπολέσῃ τὰ πάντα. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἀποβάλλει εἶναι ἡ ἐλπίς. Ἀναλλοίωτοι ψυχολογικοὶ νόμοι διέπουν τὴν ζωὴν ἡμῶν· καὶ κατὰ τοὺς νόμους τούτους, ἡ ἐλπὶς ἔρχεται νὰ πληρώσῃ κάθε κενόν, τὸ ὁποῖον δημιουργοῦν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν αἱ δοκιμασίαι τῆς ζωῆς.

Διὰ νὰ ἦναι ὅμως ἡ ἐλπὶς ὁ πραγματικὸς πάντοτε φύλαξ ἄγγελος τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνάγκη νὰ μὴ μείνῃ ξηρὰ καὶ ἄγονος ψυχολογικὴ κατάστασις, ἀλλὰ νὰ ἀποβῇ ἑκάστοτε δύναμις ἠθικὴ καὶ παράγων τονώσεως, ἀλλὰ καὶ ἐξυψώσεως καὶ τελειώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ὑπάρχουν καὶ ἐδῶ, κατὰ ταῦτα, ὡρισμέναι προϋποθέσεις, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ ἐλπὶς κινδυνεύει ὄχι μόνον ἀξίαν πραγματικὴν νὰ μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ καὶ παράγων πολλάκις ἀρνητικὸς νὰ ἀποβῇ διὰ τὴν ζωήν.

Ἐξετάσωμεν τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ποῦ στηρίζουν συνήθως οἱ ἄνθρωποι τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ; Εἶναι ἴσως σκληρὸν νὰ τὸ διαπιστώσῃ τις, ἀλλ᾽ εἶναι αὐτὴ ἡ μαρτυρία τῶν πραγμάτων : Αἱ ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στηρίζονται εἰς τὰ πλέον μάταια πράγματα τοῦ κόσμου. Ὁ πλοῦτος τῆς γῆς, ἡ εὔνοια τῶν ἰσχυρῶν, ἡ φιλία τῶν ἀνθρώπων ἀσκοῦν τόσην γοητείαν εἰς τὴν σκέψιν ἡμῶν. Καὶ ὅμως τί ἀσταθέστερον τοῦ πλούτου τῆς γῆς ; Τί ματαιότερον τῆς δόξης τῶν ἰσχυρῶν ; Τί εὐθραυστότερον τῆς φιλίας τῶν ἀνθρώπων ; Καὶ πῶς νὰ μὴ ἔρχηται ὡς ἀναπότρεπτον ἐπακολούθημα εἰς τὰς τοιαύτας ἐλπίδας τῶν ἀνθρώπων ἡ διάψευσις καὶ ἡ ἀπογοήτευσις ;

Τὰς πεπλανημένας ταύτας ἐλπίδας τοῦ κόσμου καυτηριάζει εἰς μίαν Ὁμιλίαν του ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος. «Μὴ πεποίθατε, λέγει, ἐπ᾽ ἄρχοντας. Μὴ ἐπαίρεσθε ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι. Μὴ φρονεῖτε ἐπὶ δυνάμει σώματος. Μὴ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης τὸ περιφανὲς διώκετε. Οὐδὲν τούτων σώζει. Πάντα πρόσκαιρα, πάντα ἀπατηλά. Ἐπικατάρατος ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ᾽ ἀνθρώποις. Μιὰ καταφυγὴ ὁ Θεός».

Ὁ Πανάγαθος Θεὸς καὶ τὸ ἅγιον θέλημά Του ! Ἰδοὺ ἡ πηγὴ τῆς οἰκοδομούσης ἐλπίδος, τῆς ἐλπίδος τῆς χριστιανικῆς, τῆς ἐλπίδος ἡ ὁποία κατὰ τὸν μακάριον Ἀπόστολον Παῦλον, «οὐ καταισχύνει» (Ρωμ. ε΄ 4) «Ἐμβλέψατε, διδάσκει ὁ Σοφὸς Σειράχ, εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ ἴδετε, τίς ἐνεπίστευσε τῷ Κυρίῳ καὶ κατῃσχύνθη ; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη ; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν ; διότι οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, καὶ ἀφίησιν ἁμαρτίας καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως» (Σοφ. Σειρ. β΄ 10-11). Ἡ πατρικὴ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία σκέπει καὶ φρουρεῖ τὴν ζωὴν τοῦ σύμπαντος. Ἡ πανσοφία Του κατευθύνει τὰς τύχας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν. Καὶ ἡ παντοδύναμος δεξιά Του καθ᾽ ἑκάστην θαυματουργεῖ. Ποίαν ἄλλην ἀσφαλεστέραν καταφυγὴν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ ἀδύνατος ἄνθρωπος ; Καὶ πῶς ἄλλως νὰ εὕρῃ πληρεστέραν καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ μονιμωτέραν τὴν γαλήνην εἰς τὸν τόσον ταραχώδη βίον τῆς γῆς παρὰ οἰκοδομῶν τὴν ζωὴν ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν τῶν αἰωνίων προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ φωτίζων τὰς ἄλλως τόσον παροδικὰς ἡμέρας της μὲ τὸ ἀνέσπερον φῶς τοῦ ἁγίου θελήματός Του ;

* * *

Ὅ,τι συμβαίνει μερικώτερον ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀτόμων, τὸ αὐτὸ ἰσχύει γενικώτερον προκειμένου καὶ περὶ τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν λαῶν.

Ἔστω παράδειγμα ἡ ζωὴ τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Ἀντίθεοι σκέψεις, συστήματα καὶ κατευθύνσεις ἐμνευσμέναι ἀπὸ ἀρχὰς ξένας πρὸς τὴν χριστιανικὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀδελφωσύνης τῶν ἀνθρώπων, «ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν» (Α΄ Κορ. η΄ 11), ἀπετέλεσαν τὸ περιεχόμενον νοσηρῶν ἐλπίδων καὶ πόθων ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν καὶ τοῦ συγκροτήματος τῶν κρατῶν τῆς γῆς, καὶ ὁ κόσμος ἐγέμισεν ἀπὸ ταραχὴν καὶ ἐφυγαδεύθη ἡ εἰρήνη καὶ οἱ στεναγμοὶ τῆς δυστυχίας ἔφθασαν μέχρι τοῦ οὐρανοῦ.

Ἂν ὑπάρχῃ τι τὸ ὁποῖον φωτίζει τὴν τόσην τραγικότητα τῆς σήμερον ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ ἐλπὶς ὅτι ἡ αὔριον τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἔχῃ σύντροφόν της τὴν γαλήνην καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἡ παρήγορος αὐτὴ ἐλπὶς δὲν θὰ ἔχῃ τὴν δικαίωσίν της καὶ ἡ γαλήνη καὶ ἡ εὐημερία, τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος μὲ τόσας θυσίας θὰ ἐξαγοράσῃ, δὲν θὰ εἶναι πραγματικὴ καὶ μόνιμος, παρὰ μόνον ἂν ἡ ἀνθρωπότης τὸ οἰκοδόμημα τῆς αὔριον οἰκοδομήσῃ ἐπὶ τοῦ βράχου τῶν αἰωνίων εὐαγγελικῶν ἀρχῶν τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ πάντοτε κατευθύνῃ τὰς σκέψεις τῶν ὑπευθύνων τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου θελήματός Του ἀντλῶσιν ὅλον τὸ φῶς των αἱ χρυσαῖ ἐλπίδες τῆς καλλιτέρας αὔριον τῶν Ἐθνῶν.

* * *

Εἴθε τὸ χριστιανικὸν αὐτὸ βάθος νὰ χαρακτηρίζῃ καὶ νὰ ἁγιάζῃ πάντοτε τὰς ἐλπίδας τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ γίνωνται αὐταὶ καὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὸ σύνολον παράγων μὲν ἀληθινῆς πάντοτε στηρίξεως καὶ προκοπῆς εἰς ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ ἅγιον, πηγὴ δὲ βαθείας γαλήνης καὶ χαρᾶς.

Εἴθε δὲ νὰ ἔχωσι τὴν ἁγιωτέραν πλήρωσιν καὶ δικαίωσιν, ἐπὶ μέρους τε καὶ γενικώτερον, καὶ αἱ τόσον χρησταὶ ἐλπίδες, μὲ τὰς ὁποίας κάθε ἀνθρωπίνη καρδία χαιρετίζει τὸ νέον Ἔτος 1945, εἰς τὸ ὁποῖον, χάριτι Θεοῦ, ἐπ' αἰσίοις εἰσερχόμεθα.

1. 1. 1945 † Ο ΠΕΡΓΑΜΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ

ΠΕΠΛΑΝΗΤΑΙ Ο ΣΟΦΟΣ

ΤΑ ΕΚΤΕΘΕΝΤΑ εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος τῆς «Ὀρθοδοξίας» παράλληλα χωρία, ἑξήκοντα τὸν ἀριθμόν, ὡπλισμένα μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβεστέρας παραπομπὰς καὶ ἀδιαμφισβητήτως ἀποδεικνύοντα τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἄνευ τῶν ἐπῶν τοῦ Γρηγορίου θὰ εἴχομεν μετριωτέρας φιλολογικῆς ἀξίας ὑμνογράφους, μὲ ἄπλετον φῶς διαφωτίζουν καὶ τὸν πλέον δύσκολον ἄνθρωπον περὶ τῆς προνομιούχου θέσεως ἣν πρέπει νὰ καταλάβουν ἐν τῇ συνειδήσει μας αἱ εἴκοσι χιλιάδες τῶν στίχων τοῦ Ναζιανζηνοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ ριφθῇ καὶ ἡ χαριστικὴ βολὴ κατὰ τῆς ἀμελετήτου ἢ ἀτυχοῦς γνώμης τοῦ ἄλλως σοφοῦ καὶ περιωνύμου συγγραφέως τῆς «Ἱστορίας τῆς βυζαντηνῆς λογοτεχνίας» ἐπιτραπήτω νὰ παραθέσω δύο ἀκόμη χωρία παράλληλα Γρηγορίου καὶ Ρωμανοῦ. Θρηνεῖ ἡ Θεοτόκος εἰς τὸν «Χριστὸν πάσχοντα» σὺν ἄλλοις καὶ ὡς ἑξῆς:

Πῆ πῆ πορεύει τέκνον; ὡς ἀπωλόμην!
ἕκητι τίνος τὸν ταχὺν τελεῖς δρόμον;
μὴ γάμος αὖθις ἐν Κανᾶ κἀκεῖ τρέχεις
ἵν' ἐξ ὕδατος οἰνοποιήσῃς ξένως;
Ἐφέψομαί σοι, τέκνον, ἢ μενῶ σ' ἔτι;
δός, δὸς λόγον μοι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Λόγε.
Μὴ δὴ παρέλθῃς σίγα δούλην μητέρα!
(Χριστ. πάσχ. 454-460)·

Τὴν δὲ Μ. Πέμπτην κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Παθῶν ἀκούομεν νὰ ἀναγινώσκεται ὁ ἑπόμενος Οἶκος τοῦ Ρωμανοῦ:

— Τὸν ἴδιον Ἄρνα ἡ Ἀμνὰς θεωροῦσα πρὸς σφαγὴν ἑλκόμενον, ἠκολούθει Μαρία, τρυχομένη μεθ' ἑτέρων γυναικῶν ταῦτα βοῶσα: ***Ποῦ πορεύει τέκνον; τίνος χάριν τὸν ταχὺν δρόμον τελεῖς; μὴ ἕτερος γάμος πάλιν ἐστὶν ἐν Κανᾷ, κἀκεῖ νῦν σπεύδεις ἵν' ἐξ ὕδατος αὐτοῖς οἶνον ποιήσῃς; συνέλθω σοι τέκνον ἢ μείνω σοι μᾶλλον; δός μοι λόγον Λόγε, μὴ σιγῶν παρέλθῃς με, ὁ ἁγνὴν τηρήσας με! σὺ γὰρ ὑπάρχεις ὁ Υἱὸς καὶ Θεός μου.*** [1]).

---

1) Διεξοδικῶς διαπραγματεύεται περὶ τοῦ δράματος «Χριστὸς πάσχων» ἡ βυζαντινολόγος Βενετία Κόττα εἰς τὸ γαλλιστὶ ἐκδοθὲν ἔργον της Le theâtre à Byzance—Paris 1931. Εἰς τὸ Ζ' Κεφάλαιον (σελ. 197—246) ἐπιγραφόμενον Le drame de Grégoire de Nazianze «Christos Paschon» ὁμιλεῖ:

α) Περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ δράματος τούτου

Ἐδῶ δὲν εἶναι πλέον μίμησις ἢ δανεία λῆψις ἐκλεκτῶν λέξεων ἢ λέξεως, φράσεως ἢ φράσεων, ἀλλὰ αὐτὸ τοῦτο ἀντιγραφή. Ὅλαι αἱ ἀκολουθίαι τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος ἐγράφησαν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δράματος «Χριστὸς πάσχων» περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Κρουμβάχερ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος μ. Χ. ἀντέγραψαν δὲ αὐτὴν ὡς ἐνισχυθεῖσαν μὲ τὸ κῦρός του καὶ ἡμέτεροι λόγιοι καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐκδότης τῆς νεωτέρας Πατρολογίας κ. Μπαλᾶνος (1930). Ἀλλὰ καὶ μόνον τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἀρκεῖ νὰ ἀνατρέψῃ ἄρδην τὴν ἐσφαλμένην γνώμην· διότι πῶς εἶναι δυνατὸν Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς τὸν ἕκτον αἰῶνα νὰ ἐπωφελῆται δραματικοῦ ἔργου γραφέντος μετὰ πέντε ἢ ἓξ αἰῶνας καὶ νὰ ἀντιγράφῃ στίχους ποιητοῦ μεταγενεστέρου του;

Πεπλάνηται λοιπὸν καὶ ἐν τούτῳ ὁ σοφός, οὗτινος τὰ ἐπιχειρήματα, ἢ κάλλιον εἰπεῖν αἱ παρατηρήσεις σχετικῶς πρὸς τὰ ἔπη καὶ τὴν ὑμνογραφίαν πρέπει νὰ χάσουν τὸ πλεῖστον τῆς ἀξίας των ἐν πολλοῖς καὶ τὸ ἅπαν ἔν τισι. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις καὶ πάλιν περὶ τῆς παρατηρήσεώς του ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν υἱοθέτησε ἓν τῶν ἐντέχνων ποιημάτων τοῦ Γρηγορίου, ἐνῶ πλείστους ὕμνους τῶν ὑμνογράφων υἱοθετήσασα εἰσήγαγεν εἰς τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας; Ἡ παράξενος αὐτὴ παρατήρησις δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπορίαν διατί ἐνῶ ἀνεβιβάσθησαν ἐπὶ σκηνῆς τόσα ἔργα τοῦ Σοφοκλέους δὲν ἀνεβιβάσθη κανὲν τοῦ Ὁμήρου;! Ὁ Σοφοκλῆς ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς κριτικῆς τραγικὸς Ὅμηρος καὶ κατ' ἀναλογίαν ὁ Ὅμηρος ἐπικὸς Σοφοκλῆς, τοῦ μὲν διακρινομένου διὰ τὰ κάλλη τῶν ἐπικῶν διηγήσεων, τοῦ δὲ διὰ τὰς γλωσσικὰς καλλονὰς τῶν δραματικῶν του ἔργων, τὴν εὔροιαν λατρεύσαντες ἀμφότεροι τῶν στίχων, τὴν ἀναλογίαν, τὴν εὐρυθμίαν, τὸ κάλλος ἐν ἑνὶ λόγῳ. Σύγκρισις τῶν δύο τούτων μεγίστων ποιητῶν εἶναι παρακεκινδυνευμένη ἐπιχείρησις καὶ ὡς μόναι ὀρθαὶ καὶ ἀσφαλεῖς γνῶμαι πρέπει νὰ θεωρηθοῦν πρῶτον μὲν ὅτι ἡ Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια εἶ-

---

β) Περί τινος ἐδαφίου τοῦ «Χριστὸς πάσχων» εἰσηγμένου μέσα εἰς τὸ Τροπολόγιον Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ

γ) Περὶ τοῦ ἂν τὸ δρᾶμα «Χριστὸς πάσχων» ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἢ δὲν ἀνεβιβάσθη.

Εἰς τὴν σελίδα 226 ἔχει τὰ παράλληλα Γρηγορίου καὶ Ρωμανοῦ περὶ ὧν ὁ λόγος. Εἰς δὲ τὴν ἑπομένην σελίδα παρατηρεῖ ὅτι ἡ παράθεσις τῶν παραλλήλων ***δὲν ἔχει στόχον νὰ ἐλαττώσῃ τὸ γόητρον τοῦ ἐξαιρέτου μελῳδοῦ Ρωμανοῦ, δανεισθέντος ἀπὸ τὸ δρᾶμα Γρηγορίου στίχους τινάς.***

Γνωρίζομεν—ἐπιλέγει—ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνηθίζοντο πολὺ τὰ τοιαῦτα δάνεια καὶ ὡς ὡραῖοι κρινόμενοι στίχοι ἢ στίχος ἀμέσως παρελαμβάνετο καὶ μετεγράφετο.

ναι ἀριστουργήματα Ἐπικῆς ποιήσεως ὅσον ἡ Ἀντιγόνη καὶ ὁ Οἰδίπους τύραννος ἀριστεύουν μεταξὺ τῶν ὡραιοτέρων δραματικῶν ἔργων ποὺ παρήγαγεν ἡ δραματοποιὸς διάνοια· δεύτερον δὲ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἔγραψε τέσσαρας αἰῶνας πρὸ τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἐχρησίμευσε κοινὸς διδάσκαλος, ἄνευ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ τεθῇ ἐν ἀμφιβόλῳ ἂν θὰ ἐνεφανίζοντο οἱ μεταγενέστεροι κλασικοὶ ἢ τοὐλάχιστον τοιοῦτοι κλασικοὶ ποιηταί. Ὁ Ὅμηρος ὁ Πατριάρχης τῆς ποιήσεως εἶναι πρῶτος ἐν ἴσοις.

Τὸ συγκρίνειν τυγχάνει λίαν παρακεκινδυνευμένον. Ἔχω ἀναπτύξει ἀρκούντως τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Γρηγορίου καὶ Εὐριπίδου. Ἔχω ἀνακαλύψει εἰς τὰ ἔπη τοῦ Γρηγορίου στίχους μαρτυροῦντας τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς «Μηδείας» καὶ τοῦ «Ἱππολύτου» στίχους δημοσιευθέντας εἰς τὰς σελίδας τῆς φίλης «Ὀρθοδοξίας». Ποῖος λοιπὸν ἐκ τῶν δύο εἶναι ἀνώτερος; Διὰ τὰ ἄλλα ποιήματα ἴσως εἶναι δύσκολος ἡ ἀπόφανσις, ἐπειδὴ γίνεται σύγκρισις ἀνομοίων. Ἀλλὰ συγκρίνοντες τὰ δράματα «Χριστὸς πάσχων» καὶ «Μήδεια» φερ' εἰπεῖν, βλέπομεν ἀμέσως τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ Εὐριπίδου καὶ τὴν μίμησιν τοῦ Γρηγορίου καὶ ἡ ἀπόφανσις ἀδιστάκτως στρέφεται ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου κλασικοῦ ἀπὸ σκηνῆς φιλοσόφου Εὐριπίδου. Ἄλλο ζήτημα εἶναι αἱ προσωπικότητες τῶν ποιητῶν κρινόμεναι γενικῶς καὶ ἐφ' ὅλων τῶν σημείων καὶ ἄλλο αἱ ἱκανότητες αὐτῶν ὡς ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ὅπως διαφέρει τὸ ζήτημα τῆς ὕλης ἀπὸ τὸ ζήτημα τοῦ εἴδους.

Πολὺ ὅμως εὐκολωτέρα εἶναι ἡ σύγκρισις καὶ ἀπόφανσις περὶ Γρηγορίου καὶ ὑμνογράφων, διότι τὰ στοιχεῖα τῆς συγκρίσεως εἶναι ἄφθονα καὶ καθαρά.

Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε τετρακόσια καὶ πλέον ποιήματα ἀπὸ δίστιχα ἕως δισχιλιόστιχα. Ἀφῆκε ποιητικὴν κλίμακα μεγάλου ὕψους, τὴν ὁποίαν ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες οἱ μεταγενέστεροι αὐτοῦ ὑμνογράφοι ἐγύμνασαν τὰ πτερὰ τῆς θρησκευτικῆς φαντασίας καὶ ἠκονίσθησαν εἰς τὸ ἀκόνιον τῶν λεπτεπιλέπτων σκέψεων καὶ εὐστρόφων φρασεολογιῶν τῶν ἐπῶν. Βεβαίως καὶ ἄνευ αὐτῶν αἱ θρησκευτικαὶ ἀνάγκαι θὰ ἐδημιούργουν ὑμνογραφίαν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ ἐν χρήσει ὑμνογραφία μας δὲν θὰ ἤνθιζεν ἄνευ τῶν ἐπῶν, ὅπως ζήτημα εἶναι ἂν θὰ ὑπῆρχε Βιργίλιος καὶ Σοφοκλῆς ἄνευ Ὁμήρου, Γρηγόριος ἄνευ Εὐριπίδου, Θουκυδίδης ἄνευ Ἡροδότου.

† Ο ΚΥΔΩΝΙΩΝ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΕΥΧΗΝ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

1) Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ταύτῃ (καὶ τὸ πρωῒ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ) ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.
2) Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.
3) Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ.
4) Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου.
5) Εὐλογητὸς εἶ, Δέσποτα, συνέτισόν με τὰ δικαιώματά σου.
6) Εὐλογητὸς εἶ, Ἅγιε, φώτισόν με τοῖς δικαιώμασί σου.
7) Κύριε, τὸ ἔλεός σου εἰς τὸν αἰῶνα· τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ παρίδῃς.
8) Σοὶ πρέπει αἶνος, Σοὶ πρέπει ὕμνος, Σοὶ δόξα πρέπει, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Διὰ τῆς ἱκετευτικῆς προτάσεως (1) παρακαλοῦμεν τὸν Κύριον, ὅπως μᾶς καταξιώσῃ ἵνα φυλαχθῶμεν ἀναμάρτητοι κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην.

Ἡ προστακτικὴ «Καταξίωσον» καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ, ὅπου ἀναφέρεται εἰς τὸν Θεόν, ἐπέχει θέσιν εὐκτικῆς ἐγκλίσεως· διότι μόνον τὸν δοῦλον ἡμῶν δυνάμεθα νὰ διατάξωμεν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ παρακαλῶμεν καὶ ἱκετεύωμεν μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ φόβου.

Παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν, ὅπως φυλάξῃ ἡμᾶς οὐχὶ μόνον ἵνα μὴ πράξωμεν ἁμαρτίαν τινὰ κατὰ τὴν νύκτα, ἀλλὰ νὰ κάμωμεν καὶ καλοσύνην τινά, ἐὰν παρουσιασθῇ ἀνάγκη. Ἐὰν πτωχός τις κρούσῃ νυκτὸς τὴν θύραν τοῦ οἴκου ἡμῶν καὶ ζητήσῃ βοήθειαν καὶ ἐλεημοσύνην, ἢ ξένος τις καὶ ὁδοιπόρος ζητήσῃ ἄσυλον καὶ φιλοξενίαν, ὀφείλομεν κατὰ δύναμιν νὰ φανῶμεν αὐτοῖς χρήσιμοι. Διότι ἠκούσαμεν πολλοὺς Χριστιανοὺς νὰ λέγωσι, καὶ μετὰ πεποιθήσεως μάλιστα νὰ φρονῶσιν ὅτι, διὰ νὰ ἦνέ τις Χριστιανὸς καλός, ἀρκεῖ νὰ μὴ φονεύῃ, νὰ μὴ μοιχεύῃ, νὰ μὴ κλέπτῃ, νὰ μὴ ψευδομαρτυρῇ καὶ ἐν γένει νὰ μὴ κάμνῃ κακὸν εἰς τοὺς ἄλλους.

Ὁ τοιοῦτος, λέγουσιν, ἔχει ἐξησφαλισμένον τὸν Παράδεισον. Οἱ οὕτω σκεπτόμενοι καὶ οὕτω φρονοῦντες ἔχουσι πολὺ ἐσφαλμένην ἰδέαν καὶ πλανῶνται πλάνην μεγάλην μὴ εἰδότες τὰς Γραφάς. Διότι, ὅταν τις δὲν φονεύῃ, δὲν προσβάλλῃ τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν τῶν ἄλλων, ὅταν δὲν κλέπτῃ καὶ δὲν ἁρπάζῃ τὰ ξένα πράγματα, ὅταν δὲν ψευδομαρτυρῇ, καὶ ἐν γένει ὅταν δὲν ἐνοχλῇ καὶ δὲν βλάπτῃ τοὺς ἄλλους, ὁ τοιοῦτος εἶνε ἄνθρωπος

καλός, οὐχὶ δὲ καὶ Χριστιανὸς καλός. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀποφεύγουσι νὰ πράξωσι τὸ κακὸν οὐχὶ ἐξ ἰδίας διαθέσεως καὶ προαιρέσεως, ἀλλὰ διότι φοβοῦνται τὸν πολιτικὸν νόμον, ὁ ὁποῖος ρητῶς λέγει· «Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ». Πρόσεχε, μὴ πράξῃς κακόν, μὴ βλάψῃς τοὺς ἄλλους· διότι θὰ τιμωρηθῇς· θὰ σὲ συλλάβῃ ὁ ἀστυνόμος καὶ θὰ σὲ παραδώσῃ εἰς τὸν κριτήν, ὁ ὁποῖος θὰ σὲ βάλῃ εἰς τὴν φυλακήν.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ὄχι μόνον ἄνθρωποι καλοὶ ἀλλὰ καὶ Χριστιανοὶ καλοί, ὀφείλομεν νὰ φυλάττωμεν καὶ τὸν θρησκευτικὸν νόμον, ὁ ὁποῖος λέγει. «Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν» (Ψαλ. λστ΄. 27). Ὁ θρησκευτικὸς νόμος δὲν ἀρκεῖται εἰς μόνην τὴν ἀποχὴν ἐκ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ θέλει καὶ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀγαθοῦ. Δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν μόνον τὸ κακόν, καὶ πᾶσαν βλάβην καὶ ζημίαν πρὸς τοὺς ἄλλους· ἀλλ' ὀφείλομεν συγχρόνως νὰ πράττωμεν καὶ τὸ καλόν, συντρέχοντες καὶ βοηθοῦντες τοὺς ἐν ἀνάγκαις εὑρισκομένους, ἐλεοῦντες καὶ βοηθοῦντες τοὺς πτωχούς, παρηγοροῦντες τοὺς τεθλιμμένους, ἀνακουφίζοντες τοὺς πάσχοντας καὶ ποιοῦντες πᾶσαν ἀγαθωσύνην εἰς τοὺς δεομένους, ὑποστηρίζοντες τὰ εὐαγῆ καθιδρύματα ἡμῶν, Ἐκκλησίας, σχολεῖα, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα, συσσίτια καὶ πᾶν ἄλλο φιλανθρωπικὸν κατάστημα πάντοτε μέν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, ὁπότε ἡ δυστυχία στενάζει κύκλῳ ἡμῶν. Καὶ εἰς τοῦτο ἔχομεν πλεῖστα παραδείγματα ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ (Λουκ. ιστ.΄ 9. Ματθ. κε΄. 1, κη΄. 3), ἐν οἷς βλέπομεν ἀνθρώπους καταδικασθέντας εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως· διότι δὲν εἶχον ἔργα ἀρετῆς, ἀγάπης, εὐσπλαγχνίας καὶ συμπαθείας.

Πόσον δὲ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα εἶνε τὰ καλὰ ἔργα πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, φαίνεται καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅταν μέλλῃ νὰ κρίνῃ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ ἱσταμένους ἁμαρτωλούς· Κύριοι, σᾶς καταδικάζω, διότι ἐκλέψατε, διότι ἐψευδομαρτυρήσατε, διότι ἐπράξατε μεγάλα καὶ θανάσιμα ἁμαρτήματα· οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καταδεδικασμένοι· ἀλλὰ θὰ εἴπῃ· Σᾶς καταδικάζω, διότι·

« Ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με». (Ματθ. κε΄ 42) «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ».

Μεγαλειτέρα διαβεβαίωσις ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ψυχικὴν ἡμῶν σωτηρίαν.

ΑΝΑΜΑΡΤΗΤΟΣ

Ἡ λέξις αὕτη ἅπαξ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ (Ἰωάν. η'. 7) καὶ ἅπαξ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ (Δευτ. κθ'. 19). Εἷς καὶ μόνος ὑπῆρξεν ἀναμάρτητος, ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

2) «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καί δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.» Ὁλόκληρος ἡ πρότασις αὕτη εἶνε εἰλημμένη κατὰ λέξιν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς προσευχῆς τῶν τριῶν Παίδων. (Δαν. γ'. προσευχὴ 1).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Εἶσαι ἄξιος, Κύριε, νὰ εὐλογῆσαι ἡμέρας καὶ νυκτός· διότι σὺ εἶσαι ὁ Θεός, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπίστευσαν καὶ ἤλπισαν οἱ Πατέρες ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὑμνῆται καὶ νὰ δοξολογῆται τὸ ὄνομά σου ἀδιακόπως εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ὃν τρόπον οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι παῖδες λυτρωθέντες ἐκ τοῦ παμφάγου πυρὸς τῆς καμίνου, περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογός, ὑμνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν, οὕτως ὀφείλει καὶ πᾶς ἄνθρωπος καὶ μάλιστα πᾶς ὀρθόδοξος Χριστιανὸς νὰ εὐλογῇ τὸν Θεόν, καὶ νὰ δοξολογῇ αὐτόν, ὑμνῶν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα αὐτοῦ.

Τοῦτο κατορθοῦμεν διὰ τῆς προσευχῆς, ἡ ὁποία εἶνε τριῶν εἰδῶν· προσευχὴ δοξολογίας, προσευχὴ εὐχαριστίας καὶ προσευχὴ αἰτήσεως.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος, παρατηρῶν τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ τὰ ἄπειρα καὶ τεράστια δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, τὰς βροντάς, τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς κεραυνούς, τὰς βροχάς, τὴν χιόνα, τὰ κρύσταλλα καὶ τὰς χαλάζας, τὴν αὔραν, τὴν δρόσον καὶ τὴν πάχνην, τοὺς ἀνέμους, τὴν γαλήνην καὶ τὰς τρικυμίας, τὰς θυέλλας, τὰς λαίλαπας καὶ τοὺς κυκλῶνας, καὶ τόσα ἄλλα ἐξαίσια φαινόμενα, ἀφ' ἑαυτοῦ κινεῖται εἰς δοξολογίαν τοῦ ἁγίυυ Θεοῦ, λέγων· «Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων σου».

Βλέπων δὲ τὰ πολλὰ καὶ διάφορα ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἀπολαμβάνει παρὰ τοῦ ἁγίου Θεοῦ, τὴν ὑγείαν, τὴν εὐρωστίαν καὶ σώας πάσας τὰς πνευματικὰς δυνάμεις αὐτοῦ, τὸν ἄρτον καὶ τὴν καρποφορίαν τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δένδρων, τὴν προστασίαν καὶ προφύλαξιν αὐτοῦ ἐκ τῶν κινδύνων, καὶ τόσα ἄλλα ἀγαθά, αἰσθάνεται καθῆκον καὶ ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ εὐχα-

ριστήσῃ τὸν ἅγιον Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ διὰ ταύτης τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ.

Ὅταν δὲ πάλιν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ ἀνάγκην τινός, ὅταν ἀσθενῶν καὶ πάσχων ζητῇ τὴν ἴασιν καὶ θεραπείαν ἢ ὅταν ὑπὸ ἐχθρῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἀπειλούμενος ζητῇ τὴν προστασίαν, ὅταν μάχαι καὶ πόλεμοι ἐγείρωνται καὶ ἐπιθυμῇ τὴν εἰρήνην, ὅταν ὁ πτωχὸς ζητῇ τὴν διακυβέρνησιν αὐτοῦ, καὶ αἱ παρθένοι τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν, οἱ πλούσιοι τὴν ὑγείαν καὶ μακροβιότητα, οἱ δίκαιοι τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν, καὶ ἄλλοι οἱονδήποτε θεάρεστον πόθον ἔχωσι, διὰ τῆς προσευχῆς τῆς αἰτήσεως καὶ παρακλήσεως ἀσφαλῶς ἀπολαμβάνουσιν ὅ,τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἐπιθυμοῦσι· καὶ περὶ τούτου οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν· διότι αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν λέγει· «Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν». (Ματθ. ζ'. 7).

Ὁ Χριστὸς εἶπεν· Αἰτεῖτε καὶ οὐχὶ αἰτήσατε, ὅπερ σημαίνει ὅτι οὐχὶ ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις καὶ διαρκῶς νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν. Ὅταν οὕτω διαρκῶς παρακαλῶμεν διὰ τῆς προσευχῆς τὸν Θεόν, νὰ εἴμεθα πλέον ἢ βέβαιοι ὅτι θὰ εἰσακούσῃ τὴν δέησιν ἡμῶν καὶ θὰ πληρώσῃ τὸ αἴτημα ἡμῶν. Καὶ περὶ τούτου ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει, καὶ ὡς παράδειγμα παρέχει ἡμῖν ὁ Χριστὸς τὸν ἄδικον κριτήν, λέγων· «Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐκκακεῖν λέγων· Κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα· Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με» (Λουκ. ιη'. 1—6) Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ ἀθεόφοβος καὶ ἀδιάντροπος κριτὴς τῆς ἀδικίας ἠναγκάσθη ἐκ τῶν πολλῶν παρακλήσεων τῆς πτωχῆς ἐκείνης χήρας νὰ ποιήσῃ τὸ θέλημα αὐτῆς, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς δὲν θὰ εἰσακούσῃ τὰς διηνεκεῖς προσευχὰς καὶ δεήσεις ἡμῶν καὶ δὲν θὰ παράσχῃ ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλομεν; «Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; Λέγω ἡμῖν ποιήσει» (ἔνθα ἀνωτέρω).

Τὴν τριπλῆν ταύτην προσευχὴν ἡμῶν ὀφείλομεν νὰ ἀπευθύνωμεν μετὰ μεγάλης εὐλαβείας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατ' οἶκον ἰδιαιτέρως καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ ναῷ. Βεβαίως ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν καὶ πανταχόθεν εἰσακούει τὰς προσευχὰς καὶ δεήσεις ἡμῶν· ἀλλ' εὐμενέστερον ἀποδέχεται

αὐτάς, ὅταν ἐν τῷ ναῷ λατρεύωμεν καὶ παρακαλῶμεν αὐτόν· διότι ὁ ναὸς εἶνε οἶκος τοῦ Θεοῦ· «Ὁ οἶκος μου οἶκός προσευχῆς κληθήσεται» (Ματθ. κα' 13).

Ἐν τῷ ναῷ ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς εἰς τὸν Σολομῶντα, ὅτι θὰ εἰσακούῃ τὰς προσευχὰς καὶ δεήσεις ἡμῶν, λέγων· «Καὶ νῦν οἱ ὀφθαλμοί μου ἔπονται ἀνεῳγμένοι καὶ τὰ ὦτά μου ἐπήκοα τῇ προσευχῇ τοῦ τόπου τούτου. Καὶ νῦν ἐξελεξάμην καὶ ἡγίακα τὸν οἶκον τοῦτον, τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ ἕως αἰῶνος· καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ ἡ καρδία μου ἐκεῖ πάσας τὰς ἡμέρας» (Β'. Παραλ. ζ' 15)..

Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ ρητῶς ἐντέλλεται, ὅπως ἐν τῷ ναῷ προσκυνῶμεν τὸν Θεόν, λέγουσα· «Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ» (Ψαλ. κη'. 2). «Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν, Κύριον ἐκ Πηγῶν Ἰσραήλ» (Ψαλ. ξζ'. 27. «Ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε» (Ψαλ. κα'. 23. Ἑβρ. β'. 12), Εἰσέλθετε εἰς τὰς πύλας αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, εἰς τὰς πύλας αὐτοῦ ἐν ὕμνοις, (Ψαλ. ηθ' 4). «Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου, ἐν φόβῳ σου» (Ψαλ. ε'. 8).

Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἰδίᾳ ὁ Χριστιανός, βεβαρημένος ἐκ τῶν φροντίδων καὶ μεριμνῶν καὶ ἐκ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας, μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὑρίσκει ἡσυχίαν, ἀνακούφισιν καὶ ἀνάπαυσιν. Ἐκεῖ προσηλωμένος εἰς τὰ μελῳδικῶς ψαλλόμενα, εἰς τὰ εὐκρινῶς ἀναγινωσκόμενα καὶ εἰς τὰ ἱεροπρεπῶς τελούμενα, αἰσθάνεται τὴν μεγαλειτέραν ἀπόλαυσιν καὶ εὐχαρίστησιν· διότι προσευχόμενος ἐκεῖ συνομιλεῖ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ ἐπεθύμει νὰ εὑρίσκετο πάντοτε εἰς τὸν ναόν· «Μίαν ᾐτησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ἐκζητήσω, τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα Κυρίου, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν αὐτοῦ» (Ψαλ. κστ' 4).

3) «Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ» (Ψαλ. λβ' 22).

Ἡ φράσις αὕτη ἐλήφθη κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ τέλους τοῦ τριακοστοῦ δευτέρου ψαλμοῦ, καὶ ἐξηγεῖται οὕτως· Ὅπως ἡμεῖς, Κύριε, ἠλπίσαμεν εἰς σέ, εἴθε οὕτω νὰ γίνῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ ἔλεός σου· ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς σταθερῶς καὶ ἀκλονήτως ἐλπίζομεν εἰς σέ, εἴθε οὕτω μεγάλη νὰ γίνῃ καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ εὐεργεσία καὶ εὐσπλαγχνία σου.

Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος οὕτως ἀποφαίνεται· «Ὅρα δὲ πῶς ἐπισταμένως προσηύξατο· τὴν ἰδίαν διάθεσιν μέτρον ἐποίησε τῆς ἐπιχορηγίας τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ· τοσοῦτό φησι, γένοιτο τὸ ἔλεός σου εἰς ἡμᾶς, ὅσην φθάσαντες ἡμεῖς ἐπὶ σοὶ τὴν ἐλπίδα κατεβαλόμεθα».

Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοδώρητος· «Παρρησίας μεγίστης ὁ λόγος, καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς τολμηρός· τίς γὰρ οὕτως ἤλπισεν, ὡς θαρραλέως εἰπεῖν· τῇ ἐμῇ ἐλπίδι τὸν ἔλεον μέτρησον; Τοῦτο μέντοι καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ὁ Δεσπότης ἐδίδαξεν· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν· καὶ τὴν ἐλπίδα τοίνυν τελείαν καὶ γνησίαν κτησώμεθα, καὶ τὸν ἄλλον βίον τῇ ἐλπίδι κατάλληλον, ἵνα ἔλεον πολὺν καρπωσώμεθα». (Ἑρμηνεία τῶν Ψαλμῶν σελ. 265).

Τρεῖς ἀρεταί, ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλπὶς εἶναι ἀδιασπάστως συνδεδεμέναι· ὅπως ἡ πίστις τοῦ Χριστιανοῦ, οὕτω καὶ ἡ ἐλπὶς πρέπει νὰ ἦνε ἐρριζωμένη εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Εἰς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἔχῃ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ. «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ἐοίκασιν ὄρει τῷ ἁγίῳ, οἳ οὐδαμῶς σαλεύονται προσβολαῖς τοῦ Βελίαρ» (Ἀντίφωνον γ' τοῦ β' ἤχου). Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ὅλως διόλου πεποίθασι, δῆλά δη ἐκρέμασαν τὴν ἄγκυραν τῶν ἐλπίδων αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν, ἔχουσιν ἀδίστακτον πληροφορίαν εἰς τὸν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὅπως τὸ βουνὸν εἶναι ἀσάλευτον καὶ στερεόν, οὕτως εἶναι ἀσάλευτοι καὶ ἀσφαλεῖς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐλπίζουσιν εἰς τὸν Θεόν. Ὁ προφήτης Δαυὶδ λέγει ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ στηρίζωμεν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν εἰς ἀνθρώπους «Μὴ πεποίθατε ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία» (Ψαλ. ρμε' 2). Ὁ δὲ προφήτης Ἱερεμίας καταρᾶται ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐλπίζουσιν ὅλως διόλου εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τοῦτο προστρέχουσιν εἰς τὴν βοήθειαν αὐτῶν· «Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον καὶ στηρίξει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν». (Ἱερ. ιζ'. 5).

Ὁ προφήτης Δαυὶδ συνιστᾷ καὶ προστάσσει ἐν παντὶ καὶ πάντοτε νὰ ἔχωμεν τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, λέγων· «Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον» (Ψαλ. ρκθ' 7). Διότι μόνος ὁ Κύριος εἶναι καὶ κατὰ φύσιν ἄπειρος καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἄπειρος, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ ἵσταται καὶ φθάνει πανταχοῦ καὶ λυτρώνει ἐκ πάσης βλάβης καὶ ἐκ παντὸς κακοῦ τοὺς ἐλπίζοντας καὶ ἐπικαλουμένους τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει· «Πάντα τὸν βίον ἐλπίσωμεν, τοῦτ' ἔστι νύκτα καὶ ἡμέραν· οὐδὲν γὰρ πρὸς σωτηρίαν ἴσον τοῦ διὰ παντὸς ὁρᾷν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῆς ἐλπίδος ἐκκρέμασθαι ἐκείνης, κἂν μυρία προσπίπτῃ τὰ εἰς ἀπόγνωσιν ἐμάβλλοντα. Τοῦτο τεῖχος ἀρραγές. τοῦτο ἀσφάλεια ἀχείρωτος· τοῦτο πύργος ἄμαχος. Κἂν τὰ πράγματα τοίνυν ἀπειλῇ καὶ κίνδυνον καὶ πανωλεθρίαν, μὴ ἀποστῇς ἐλπίζων εἰς τὸν Θεὸν καὶ προσδοκῶν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν» (Κλῖμαξ σελ. 138). Ἡ ἐλπὶς εἰς τὸν Θεὸν ἀφαιρεῖ τὸν φόβον καὶ τὴν δειλίαν καὶ καθιστᾷ τὸν Χριστιανὸν γενναῖον καὶ θαρραλέον καὶ χαίροντα, ὅπως λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος «Τῇ ἐλπίδι χαίροντες» (Ρωμ. ιβ'. 11).

Πάντες οἱ λειτουργοῦντες ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ πάντες οἱ ἐκκλησιαζόμενοι ἀναχωροῦντες ἐκ τοῦ ναοῦ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας, στρέφουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν πρὸς τὴν ὡραίαν πύλην καὶ κάμνοντες τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, λέγουσι· «Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ. (Ψαλ. λβ'. 22).

4) «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιωματά σου» (Ψαλ. ριη' 12).

Τὸν στίχον τοῦτον παρέλαβεν ὁ συντάκτης τῆς εὐχῆς ἐκ τοῦ ριη' ψαλμοῦ τοῦ Δαυίδ, τὸν ὁποῖον ἐτρίσσευσε.

Τὸν μὲν πρῶτον· Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου» ἀναφέρει πρὸς τὸ πρῶτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος τὸν Πατέρα. Τὸν δὲ δεύτερον στίχον· «Εὐλογητὸς εἶ, Δέσποτα, συνέτισόν με τὰ δικαιώματά σου», ἀναφέρει εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· Τὸν δὲ τρίτον στίχον «Εὐλογητὸς εἶ, Ἅγιε, φώτισόν με τοῖς δικαιώμασί σου», ἀναφέρει εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς τὸ Πανάγιον Πνεῦμα

Εὐλογοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Οὐράνιον Πατέρα, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς οὐ μόνον τὰ χρέη, τὰ ὁποῖα ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέρας ἀποκαλύψεις περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Εὐλογοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Δεσπότην Χριστόν, ἵνα πληρώσῃ συνέσεως τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν, ἵνα ἐννοῶμεν καὶ ἐκτελῶμεν τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα.

Εὐλογοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, ἵνα διὰ τῶν δικαιωμάτων καὶ κριμάτων αὐτοῦ φωτίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς ἡμῶν μή ποτε ὑπνώσωμεν εἰς θάνατον, ἑλκόμενοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ὅταν τῇ ἐπιλάμψει τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος διανοιχθῶσιν οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ ἴδωμεν τὸ βάραθρον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἡ ἁμαρτία, θὰ ἀποσείσωμεν τὸν βαρὺν αὐτῆς ζυγόν, καὶ θὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ, ἅτινα ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σοφίας καὶ συνέσεως λέγει· «Ὅσον δεῖ σαφῶς λαλῆσαι τὸν διδάσκαλον, καλεῖται Πνεῦμα σοφίας, ὅπου δεῖ νοῆσαι τὸν ἀκροατὴν συνετῶς, καλεῖται Πνεῦμα συνέσεως. Τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας δίδοται τοῖς διδάσκουσι, τὸ πνεῦμα τῆς συνέσεως τοῖς ἀκροαταῖς. Κηρύττω ἐγώ, ἀλλὰ σὺ νοῆσαι οἶδας, οὐ διδάξαι, ὃ λεγόμενόν ἐστι χάρισμα σοφίας διὰ το διδάσκειν. Βουλόμενος δὲ ὁ Θεὸς δεῖξαι ὅτι, ὥσπερ πέμπει τῷ διδάσκοντι λόγον σοφίας, οὕτω πέμπει καὶ τῷ μανθάνοντι δῶρον συνέσεως, ἵνα νοήσῃ τὰ τοῦ Θεοῦ. Σοφίας χάριν

ἔχει στόμα κηρύττον· συνέσεως δὲ χάριν ἔχει καρδία μανθάνουσα. Ἡ σοφία ὅπλον ἐστὶ τοῦ στόματος, ἡ σύνεσις ὅπλον τῆς καρδίας. Διὰ τοῦτο Δαυὶδ λέγει· «Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν». Διὰ τοῦτο Ἡσαΐας τὴν σοφίαν ἐπιγράφει τῷ λέγοντι, τὴν σύνεσιν τῷ ἀκούοντι. .» (λόγος περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. τόμ. στ'.)

Εἴθε τὸ Πανάγιον Πνεῦμα νὰ φωτίζῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ νὰ ὁδηγῇ ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

7) « Κύριε, τὸ ἔλεός σου εἰς τὸν αἰῶνα· τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ παρίδῃς» (ψαλ. ρλζ' 8).

Ὁ συντάκτης τῆς εὐχῆς τὴν φράσιν ταύτην παρέλαβε κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ρλζ'. ψαλμοῦ τοῦ Δαυίδ.

Διὰ τῶν λόγων τούτων παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν μετὰ κατανενυγμένης καρδίας ἵνα μὴ στερήσῃ ἡμᾶς τοῦ θείου αὐτοῦ ἐλέους, τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας ἐξακολουθεῖ νὰ δεικνύῃ· διότι εἴμεθα πλάσματα καὶ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Σὺ Κύριε, εἶσαι, καὶ ἐλεήμων καὶ δημιουργός· ὅθεν καὶ διὰ τὰ δύο ταῦτα ἐπίβλεψον εἰς ἡμᾶς, τὰ πλάσματά σου, μετὰ ὄμματος εὐσπλαγχνικοῦ καὶ κηδεμονικοῦ, καὶ μὴ παραβλέψῃς ἀβοηθήτους ἡμᾶς οἵτινες σὲ ἐπικαλούμεθα νὰ μᾶς βοηθήσῃς.

8) «Σοὶ πρέπει αἶνος, σοὶ πρέπει ὕμνος, σοὶ δόξα πρέπει, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν Σύ, Κύριε, εἶσαι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ πατὴρ πάντων ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ποικιλοτρόπως εὐεργετεῖς, διὰ τοῦτο ἔχομεν χρέος να σοι λατρεύωμεν καὶ νὰ σὲ προσκυνῶμεν, αἰνοῦντες, ὑμνοῦντες καὶ δοξολογοῦντες τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† Ο ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΣ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 391 καὶ τέλος).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α'. — Ἡ ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν τελουμένη Σύναξις καὶ ὁ καθόλου πανηγυρισμὸς τῆς ἑορτῆς κατὰ τοὺς Βυζαντηνοὺς χρόνους.

Ἡ κατόπιν Αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, γενικευθεῖσα ἐν τῷ Βυζαντινῷ Κράτει ἑορτὴ τῆς Ὑπαπαντῆς περιεβλήθη τὴν ἔκτακτον μεγαλοπρέπειαν τῶν μεγάλων ἑορτῶν, μεγαλοπρέπειαν τὴν ὁποίαν καὶ ἐν ταῖς ἐλαχιστοτέραις ἀκόμη λεπτομερείαις αὐτῆς προέβλεπε τὸ Αὐτοκρατορικόν, ἔτι δὲ καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν τυπικόν. Τὸν ὅλον πανηγυρικὸν ἑορτασμὸν καὶ τὰς τελετὰς ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑπαπαντῆς περιγράφει ἐν πάσῃ ἀκριβολογίᾳ **Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος** εἰς τὴν Ἔκθεσιν τῆς Βασιλείου τάξεως (Βιβλ. Α' κεφ. 27, «ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς Ὑπαπαντῆς» [1]). Κατὰ ταύτην ὁ πανηγυρισμὸς ἐθεσπίσθη ὅπως γίνηται ἐν τῷ Ναῷ τῶν Βλαχερνῶν, ἴσως διὰ μονοεκκλησίας [2]), ἤγετο δὲ οὕτω: Πρῶτον, κατόπιν τῆς ἐπιθυμίας καὶ διαταγῆς τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐτελεῖτο τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς Παννυχὶς εἰς τον Ναὸν τῶν Βλαχερνῶν. Εἶτα, τὴν ἐπιοῦσαν καὶ κυριώνυμον ἡμέραν, αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐν μεγάλῃ στολῇ, πρὸς δὲ καὶ πάντες οἱ τιτλοῦχοι καὶ ὀφφικιάλοι τῆς αὐλῆς (καὶ οὗτοι ἐν μεγάλῃ στολῇ) ἤρχοντο πρὸς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν ἐν μεγάλῃ λιτανείᾳ, ἔνθα καὶ «ἐκαθέζετο — ὁ Αὐτοκράτωρ — ἐπὶ σελλίου ἐν τῷ νάρθηκι» προσμένων τὸν Πατριάρχην. Οὗτος πάλιν, μετὰ πάσης τῆς κληρικῆς συνοδείας αὐτοῦ ἤρχετο, λιτανεύων, πρὸς συνάντησιν τοῦ Αὐτοκράτορος. Αἱ δύο λιτανεῖαι συνηντῶντο ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ, ἔνθα μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν σχετικῶν ἀσπασμῶν μεταξὺ Πατριάρχου καὶ Αὐτοκράτορος, εἰσήρχοντο ἀμφότεροι εἰς τὸν ναόν. Καὶ ὁ μὲν Βασιλεὺς ἐλθὼν εἰς τὸν σωλέα «καὶ ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος» εἰσήρχετο εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἔνθα ἠσπάζετο τὴν «ἁγίαν ἐνδυτὴν» — τὸ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος δωρούμενον εἰς τὸν ναὸν πολυτελὲς καὶ χρυσοΰφαντον ἄμφιον, τὸ καλύπτον τὴν Ἁγίαν Τρά-

---

[1]) Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Ἔκθ. Βασιλ. Τάξεως, ἔκδ. Βόννης, Τόμ. Α'. σελ. 147 κ. ἑξ.

[2]) Πρβλ. Ἰωάννου Β. Παπαδοπούλου, Αἱ Βλαχέρναι, ἐν Σταμποὺλ 1920, σελ. 28.

πεζαν—καὶ «λαβὼν ἀποκόμβιον [3]) παρὰ τοῦ πραιποσίτου, ἔθετεν αὐτὸ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τραπέζῃ καὶ ἀκολούθως ἐξήρχετο. Ὁ δὲ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Αὐτοκράτορος «ἐν τῷ εὐκτηρίῳ», ἐσυνέχιζε τὴν λειτουργίαν, ὅτε «τῆς θείας κοινωνίας ἐγγιζούσης» προσεκαλεῖτο διὰ δύο σιλεντιαρίων εἰς τὸ εὐκτήριον, ἔνθα καὶ προσέφερε τὸ αὐτοκράτορι τὰ θεῖα δῶρα. Ἀκολούθως ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατριάρχου μετελάμβανον καὶ οἱ λοιποὶ «πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοὶ καὶ δομέστικοι καὶ οἱ τὰ πρῶτα ὀφφίκια κατέχοντες», εἶτα δὲ ὁ Πατριάρχης ἀπήρχετο εἰς τὸν ναὸν ἵνα συνεχίσῃ καὶ τελειώσῃ τὴν ἀκολουθίαν. Τὴν ὅλην πανήγυριν ἐπεσφράγιζε γεῦμα τιμητικὸν πρὸς τὸν Πατριάρχην, ἐν ᾧ συνέτρωγεν οὗτος μετὰ τοῦ βασιλέως. Μετὰ τὸ γεῦμα «καθέζεται ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ Πατριάρχης μικρόν, ὁμιλοῦντες πρὸς ἀλλήλους, εἶτα προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι ἐξέρχονται» καὶ τοῦ Πατριάρχου προπεμπομένου τιμητικῶς ὑπὸ τῶν «ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου» ἔληγεν ὁ μέγας πανηγυρισμὸς τῆς ἑορτῆς.

Τὴν αὐτὴν τελετήν, κατὰ συντομώτερον τύπον περιγράφει καὶ ὁ Κωδ. ὁ Κουρροπαλάτης, ἐν τῷ «περὶ τῶν ὀφφικιάλων» ἔργῳ αὐτοῦ [4]).

---

[3]) ***Ἀποκόμβιον ἢ ἐπικόμβιον καὶ ἐπικόμβια*** ἦσαν, κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, τὰ κατὰ τὴν τελετὴν τῆς στέψεως τῶν αὐτοκρατόρων, κατὰ χιλιάδας διανεμόμενα εἰς τοὺς ὑπηκόους νομίσματα, τετυλιγμένα ἐντὸς χρυσοποικίλτων μανδηλίων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως συνευφραίνωνται οὗτοι μετὰ τῶν αὐλικῶν. (Ἡ λέξις ἔχει σχέσιν μὲ τὰ σημερινὰ κομβοδέματα). Φαίνεται δὲ ὅ,τι ἐπικόμβια ἐδίδοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτάς, ὁσάκις συμμετεῖχεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἢ τοὐλάχιστον καθ' ἃς ἡμέρας μετελάμβανεν οὗτος τῶν θ. Μυστηρίων.

[4]) Ἔκδ. Βιέννης, κεφ. 15, σελ. 80-81.— Παρὰ Γεωργίῳ Παχυμέρῃ, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγος (Βιβλ. Δ'. § 25, Βόν. τομ. Α'. σελ. 306-7) συναντῶμεν συγκινητικὴν περιγραφὴν τῆς ἄρσεως τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου Μιχαὴλ Η', τοῦ Παλαιολόγου (1259-1282) ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωσήφ, ἀφορισμοῦ, ὃν ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος ἀπήγγειλε κατ' αὐτοῦ, ὅτε οὗτος, πρὸς ἑδραίωσιν τῆς ἐν τῷ θρόνῳ ἀνόδου του, διέταξε τὴν ἐκτύφλωσιν καὶ τὴν ἔγκλεισιν εἰς τὸ φρούριον τῆς Δακιβύζης τοῦ ἀνηλίκου τότε νομίμου διαδόχου τῆς Βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Δ'. Ἡ τελετὴ τῆς ἄρσεως τοῦ ἀφορισμοῦ ἔλαβε χώραν κατὰ ἑορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ ἔτους 1267. «Ἐπέστη, λέγει, Γεώργιος ὁ Παχυμέρης, ἡ μηνὸς Ληναιῶνος Δευτέρα, καθ' ἣν καὶ ἡ Ἐκκλησία ἄγει τὴν τῆς Ὑπαπαντῆς ἑορτήν. Καὶ ὁ Πατριάρχης συνάμα πᾶσιν ἀρχιερεῦσιν.... παννυχεύσας, τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐπιτελεῖ. Καὶ ἤδη ὡς ἤνυστο πᾶσα, τοῦ Βασιλέως ἐν Βασιλικαῖς ἱσταμένου δορυφορίαις συνάμα συγκλήτῳ πάσῃ καὶ πολιτείᾳ, τοῖς ἁγίοις προσεγγίζει θυρίοις, τῶν ἀρχιερέων ἔνδον τοῦ βήματος ἱσταμένων. Ἀποθέμενος οὖν τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτραν, ἀκαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ προσπίπτει Θεῷ, καὶ ποσὶ προηγουμένου τοῦ Πατριάρχου, καὶ μεθ' ὅτι θερμῆς τῆς προθέσεως τὴν συγχώρησιν ἐξαιτεῖ, ὁμολογῶν μεγαλοφώνως τὸ τόλμημα. Καὶ δὴ ἐπ' ἐδάφους κειμένου τοῦ βασιλέως, ὁ πατριάρχης χάρτην ἀνὰ χεῖρας ἔχων, ᾧπερ ἡ συγχώρησις ἀνεγράφετο.... συνεχώρει τρανῷ τὸ στόματι». Μετὰ τὸν Πατριάρχην πάντες οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ σειρὰν ἀνέγνωσαν τὴν αὐτὴν συγχωρητικὴν εὐχήν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπετράπη αὐτῷ ἡ θεία μετάληψις.

Β'. — Οἱ πρὸ τῆς Θ' ᾠδῆς στίχοι «'Ακατάληπτόν ἐστι....»

Ὡς ἐν πάσαις ταῖς Δεσποτικαῖς καὶ Θεομητορικαῖς ἑορταῖς τὴν τακτικὴν στιχολογίαν τῆς «τιμιωτέρας» ἀντικατέστησεν ἡ Θ' ᾠδὴ τοῦ κανόνος μὲ εἰδικοὺς στίχους συνταχθέντας κατ' ἔμπνευσιν τῆς ὑποθέσεως ἑκάστης ἑορτῆς, οὕτω καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς συνετάχθησαν εἰδικὰ δι' αὐτὴν μεγαλυνάρια, μὲ ἀκροστιχίδα τὰ γράμματα τοῦ 'Αλφαβήτου κατὰ σειράν, καὶ εἰς ἦχον τρίτον, κατὰ τὸν τοῦ κανόνος. 'Επὶ τῶν μεγαλυναρίων τούτων δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ὡρισμένας τινὰς παρατηρήσεις, καὶ δὴ α') ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν φιλολογικὴν χροιὰν καὶ ἀξίαν τούτων. Συγκρίνοντες αὐτὰ πρὸς τὴν ἀριστουργηματικὴν ποίησιν τοῦ ὅλου κανόνος τῆς ἑορτῆς—ὅστις ὢν καρπὸς αὐτοῦ τοῦ Η' αἰῶνος καὶ προελθὼν ἐκ τοῦ καλάμου τοῦ μοναχοῦ Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ, εἶτα ἐπισκόπου Μαϊουμᾶ [5]), ἑνὸς δηλ. ἐκ τῶν μάλιστα ἐμπνευσμένων ἀριστοτεχνῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ὑμνογραφίας, ἀποτελεῖ θούρειον αὐτὸ τοῦτο ὕμνον, ἐνθουσιώδη οὐ μόνον κατὰ τὰς ἐννοίας καὶ τὰς λέξεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸν ἦχον — εὑρίσκομεν ταῦτα ἀφαντάστως πενιχρά, κακότεχνα καὶ γυμνὰ πάσης ποιητικῆς διαθέσεως, ἐκτὸς μόνον τοῦ ἐκτὸς τῆς ἀκροστιχίδος κειμένου καὶ μετὰ τοῦ εἱρμοῦ ἀναποσπάστως ψαλλομένου «Θεοτόκε ἡ ἐλπίς ....». Οὕτω ἀπὸ ἀπόψεως ἐννοιῶν καὶ δὴ καὶ μυστικιστικοῦ περιεχομένου ἐξεταζόμενα, ἀποδεικνύονται ταῦτα ἁπλᾶ ἀνανταπόδοτα δίστιχα, οὐδὲ πόρρωθεν συνδεόμενα ἐσωτερικῶς πρὸς ἄλληλα, εἰμὴ μόνον διὰ τῆς σειρᾶς τῶν γραμμάτων τῆς ἀκροστιχίδος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κανόνα, ὅστις βρίθει κυριολεκτικῶς εἰκόνων ἐκ τῆς Π. Δ., συμβολισμῶν καὶ λοιπῶν μυστικιστικῶν διαθέσεων. 'Επίσης, γλωσσικῶς κρινόμενα παρουσιάζουσι μεγίστην διαφορὰν ἀπὸ τὸ ἀρχαιοπρεπὲς ὕφος τοῦ κανόνος, διαφορὰν προδίδουσαν οὐ μόνον ἑτερότητα ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ μεγάλην χρονικὴν ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Πράγματι δέ, ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν βιβλίων βλέπομεν ὅτι οὔτε εἰς τὰ χειρόγραφα μηναῖα τοῦ Φεβρουαρίου, οὔτε εἰς τὰ τυπικὰ (ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 66 χειρόγραφον τῆς ἱ. Μονῆς τῆς 'Αγίας Τριάδος Χάλκης «τυπικὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν», καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 27 τῆς ἱ. Θεολ. Σχολῆς «ἀκολουθίαι τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν») οὔτε εἰς ἄλλα, παρομοίας ὑποθέσεως χειρόγραφα (104ον ἱ. Θεολ. Σχολῆς κ. ἄλ.) ἀναφέρονται ἢ σχολιάζονται οἱ στίχοι οὗτοι. 'Επίσης ἐκ τῶν ἐντύπων τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, «τὸ τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας ......» [6]), ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 1545, εἰς τὴν

---

[5]) Migne, E. Π. 98, 508-513, Κοσμᾶ Ἱεροσολυμίτου ὕμνος εἰς τὴν Ὑπαπαντήν, ἤτοι εἰς τὴν κατὰ σάρκα προσαγωγὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ.

[5]) Τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίας Λαύρας, τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα. Αὕτη δὲ ἡ ἀκολουθία γίνεται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις μονῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταῖς κατὰ τόπον ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις. 'Ενετίησιν, 1545.

τυπικὴν διάταξιν τῆς ἑορτῆς λέγει μόνον: «εἰς δὲ τὴν ἐνάτην, δίδονται κηρία τοῖς ἀδελφοῖς» καὶ οὐδὲν πλέον. Ἐπίσης Μηναῖον τοῦ Φεβρουαρίου ἐκδοθὲν τὸ 1557 [7]), ἔχει μόνην τὴν Θ΄ ᾠδήν. Ὡσαύτως Μηναῖον τοῦ Φεβρουαρίου, ἐκδοθὲν τὸ 1683 [8]), ἔχει καὶ τοῦτο μόνον τὴν Θ΄ ᾠδήν, ἄνευ τῶν στίχων. Ἐπίσης ἀνθολόγιον ἐκδοθὲν τὸ 1732 [9]), καὶ ἕτερον Μηναῖον τοῦ 1760 [10]) ἔχουν μόνον τὴν Θ΄ ᾠδήν. Οἱ στίχοι τῆς Θ΄ ᾠδῆς ἐμφανίζονται κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Πανθέκτην, τὴν ἐκδοθεῖσαν τὸ 1796 [11]) ἔνθα ὑπάρχουσι μόνον οἱ στίχοι ἀπὸ τοῦ στοιχείου Α («ἀγκαλίζεται χερσί....») μέχρι τοῦ στοιχείου Θ («θέλων ἐνηνθρώπησας ....») καὶ τὸ «Θεοτόκε ἡ ἐλπίς ....». Ἔκτοτε αἱ λοιπαὶ ἐκδόσεις τῶν μηναίων τῆς Βενετίας (τοῦ 1845 κ. ἑξ.). ὡς καὶ τὸ Τυπικὸν τῆς Μ. Ἐκκλησίας (ἔκδ. α΄, σελ. 82, ἔκδ. β΄. σελ. 107) περιλαμβάνουσι πάντοτε τοὺς στίχους ὑπὸ τὸν πλήρη ἀριθμὸν τούτων ὡς ψάλλονται σήμερον [12]).

Κατὰ ταῦτα, οἱ στίχοι οὗτοι τῆς Θ΄ ᾠδῆς, οἵτινες ἱστορικῶς δὲν ἀποτελοῦν μέρος τῆς λοιπῆς ὑμνογραφίας τῆς ἑορτῆς, εἰσήχθησαν εἰς ἐκκλησιαστικὴν χρῆσιν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, ποιηθέντες ὑπ' ἀγνώστου ποιητοῦ, ὀλιγάριθμοι κατ' ἀρχάς, αὐξηθέντες ἀκολούθως καὶ προψαλλόμενοι πλέον σήμερον τῆς Θ΄ ᾠδῆς.

ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

---

7) Μηναῖον τοῦ Φεβρουαρίου, Ἐνετίησιν, 1557.

8) Βιβλίον τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, Ἐνετίησιν, ἐν ἔτει 1683.

9) Ἀνθολόγιον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ πλουσιώτατον ....., Ἐνετίησιν, 1732 σελ. 351.

10) Μηναῖον Φεβρουαρίου, Ἐνετίησιν 1760, σελ. 19.

11) Βίβλος ἐνιαύσιος ἡ κοινῶς καλουμένη ἑβδομαδαρία, ἥτις καὶ πανθέκτη καλεῖται, Ἐνετίησιν, 1796, σελ. 892-893

12) Εἰς ἔντυπον τυπικὸν τῆς Ρωσσικῆς ἐκκλησίας, ἐκδοθὲν τὸ 1843 ἀναγινώσκεται ὅτι, « πρὸ τῆς Θ΄ ψάλλονται οἱ στίχοι », εἰς δὲ Μηναῖον τοῦ 1845 ἀπαντοῦν οἱ στίχοι οὗτοι ὅλως διάφοροι τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου, ἐκτὸς τοῦ «ἀκατάληπτόν ἐστι .....» καὶ τοῦ « Θεοτόκε ἡ ἐλπίς ....».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ἡ Α´ τοῦ Ἔτους ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Ἐπὶ τῇ Α´ τοῦ Ἔτους καὶ Ἑορτῇ τῆς Περιτομῆς τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἱ. μνήμης τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατά τε τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐχοροστάτησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, συγχοροστατοῦντας ἔχουσα τούς τε Συνοδικοὺς καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας ἁγίους Ἀρχιερεῖς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, καὶ τοὺς ἁγίους Συνοδικοὺς ἐν τῇ θ. Λειτουργίᾳ, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσε, κατὰ τὴν τάξιν. ὡς καὶ τὸν Ἑσπερινόν, ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος μετὰ τοῦ Δευτερεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσιδώρου.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι προσῆλθον οἱ συγχοροστατήσαντες ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐντιμολ. Ἄρχοντα Μ. Λογοθέτην κ. Κυριακὸν Γκιώκαν, τὸ Νομικὸν Συμβούλιον τῶν Πατριαρχείων καὶ οἱ λοιποὶ ἐκκλησιασθέντες ἔγκριτοι ὁμογενεῖς καὶ ὑπέβαλον τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς αὐτῶν, προσφωνήσαντος τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης κ. Πολυκάρπου. Ὡσαύτως, προσφωνοῦντος τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου, προσῆλθεν ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλὴ καὶ ἠσπάσθη τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν Δεξιάν.

Αἱ γενόμεναι ὡς ἄνω προσφωνήσεις καὶ αἱ εἰς ταύτας ἀντιφωνήσεις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἔχουσιν ὡς ἀκολούθως:

Ἡ προσφώνησις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Προύσης.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἐν τῇ ἀκατασχέτῳ ῥοῇ τοῦ χρόνου εἰς τὴν ἀχανῆ ἄβυσσον τῆς αἰωνιότητος τὰ ἔτη ἔρχονται, διαρρέουν καὶ παρέρχονται. Καὶ οὕτως ἑρμητικῶς χθὲς ἐκλείσαμεν τὰς πύλας τοῦ ἀποιχομένου ἔτους 1944 καὶ ἐπ' αἰσίοις σήμερον χαιρετίζομεν τὴν ἐπιτολὴν τοῦ νέου εὐοιώνου ἔτους 1945.

Πλὴν ἐπέπρωτο φεῦ! ἵνα, παρὰ τὰς ἀντιθέτους ἐλπίδας καὶ προσδοκίας, μετ' ἀφάτου ψυχικοῦ πόνου χαιρετίσωμεν καὶ τὸ νέον ἔτος. Πέντε καὶ ἥμισυ περίπου ἔτη ἐκύκλωσαν ἀπὸ τῆς ἀποφράδος ἐκείνης ἡμέρας τῆς μοιραίας ἐκρήξεως τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ νῦν ἀτυχῶς ἀμειλίκτως οὗτος ἐξακολουθεῖ μαινόμενος. Ἐνῷ δὲ ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος τροπῇ τῶν πολεμικῶν γεγονότων βεβαίαν εἴχομεν πάντες τὴν ἐλπίδα τῆς εἰρηνεύσεως τοῦ κόσμου μέχρι τέλους τοῦ παριππεύσαντος ἔτους, ὅλως ἀντιθέτως, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, οὐ μόνον ὁ σάλος τῆς πρωτοφανοῦς ταύτης θεομηνίας δὲν ἐκόπασε, ἀλλ' ὡς μὴ ὤφελε καὶ πρὸ ὅλως ἀδοκήτου ἀλληλοσπαραγμοῦ ὁμαιμόνων ἀδελφῶν εὑρισκόμεθα.

Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, Παναγιώτατε Δέσποτα, βαρύτατον, ὡς εἰκός, αἰσθάνεται τὸν ἀντίκτυπον τοῦ παγκοσμίου τούτου τραγικοῦ δράματος. Πλήν, ἔχουσα

ὑπ' ὄψει τὴν κλῆσιν, τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸν προορισμὸν Αὐτῆς, ἀγογγύστως ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς πεπνυμένης Σῆς σεπτῆς Κορυφῆς φέρει τὸν σταυρὸν Αὐτῆς καὶ εὐθαρσῶς τὸν ἀνάντη καὶ δύσβατον λόφον τοῦ Γολγοθᾶ ἀνέρχεται. Κατώδυνος δὲ καὶ συντετριμμένη πρὸ τοῦ οἰκτροῦ θεάματος τῶν κολοσσιαίων ἐρειπίων, ἅτινα ὁ αἱμοχαρὴς οὗτος βροτολοιγὸς πόλεμος ἐπεσώρευσεν εἰς τὴν ταλαίπωρον ἀνθρωπότητα, θρηνῳδοῦσα μετὰ τοῦ Ἱερεμίου θερμὰς νυχθημερὸν δεήσεις ἀναπέμπει πρὸς τὸν Κύριον ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου.

Καὶ νῦν, Παναγιώτατε Δέσποτα, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῶν κατ' ἐξοχὴν εὐχῶν καὶ δεήσεων στεντορεία ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀντηχεῖ ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις διὰ Σοῦ τοῦ Προκαθημένου Αὐτῆς καὶ Ἀρχηγοῦ συμπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας καλεῖ ἁπαξάπαντα τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαούς, ἵνα στρέψωσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, τὸν Ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης, καὶ παρ' Αὐτοῦ καὶ μόνου ἐξαιτήσωνται τὴν ποθητὴν εἰρήνην καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, διότι, κατὰ τὸ ἀψευδὲς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου διάγγελμα, «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς, εἰ μὴ τὸ ὄνομα Ἰησοῦς Χριστός». (Πράξ. 4,12).

Ναί, Παναγιώτατε Δέσποτα. Τὸ ποτήριον τῆς ταλαιπωρίας τοῦ κόσμου ὑπερεπληρώθη. Διὸ καὶ μὴ ἀπελπίσωμεν μηδὲ ἀπογοητευθῶμεν ἐς τέλος. Ἀναθέσωμεν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν εἰς τὸν Κύριον καὶ ὦμεν βέβαιοι, ὅτι Οὗτος «οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα», ἀλλ' ἐγγὺς καὶ οὐκ εἰς μακρὸν ἐφέτος θέλει χαρίσῃ πλέον τῷ κόσμῳ τὴν ποθητὴν εἰρήνην καὶ κατὰ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν «ἀποκαλύψει τὸν βραχίονα Αὐτοῦ τὸν ἅγιον ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ ὄψονται πάντα τὰ ἄκρα τῆς γῆς τὴν σωτηρίαν τὴν παρ' Αὐτοῦ» (Ἡσ. 52.10).

Μὲ τὰς χρηστὰς ταύτας ἐλπίδας προσερχόμεθα νῦν, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐνώπιόν Σου καὶ ἡμεῖς, ἡ σεπτὴ τῶν Ἱεραρχῶν χορεία, ὁ εὐαγὴς κλῆρος, ἡ εὐσεβὴς τῶν ταγῶν τῆς ὁμογενείας φάλαγξ καὶ τὸ χρισιεπώνυμον πλήρωμα, ἵνα ἐπὶ τῇ χαρμοσύνῳ εὐκαιρίᾳ τῆς εὐσήμου ταύτης ἡμέρας διατρανώσωμεν καὶ αὖθις τὰ κατακλύζοντα τὴν καρδίαν ἡμῶν αἰσθήματα ἀδόλου πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν Σου. Τὰς θεοπνεύστους δ' εὐχὰς καὶ εὐλογίας Σου εὐσεβάστως ἐξαιτούμενοι καὶ τὴν παναγίαν Σου δεξιὰν εὐλαβῶς κατασπαζόμενοι, θερμῶς δεόμεθα, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ὁ χρόνους καὶ καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ Αὐτοῦ ἐξουσίᾳ θέμενος, δῷ Σοι τὸν νέον τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ ἐνιαυτὸν μεστὸν ὑγείας μὲν κατ' ἄμφω, ἀλλὰ καὶ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἵνα οὕτως ἀπερίσπαστος καὶ ἐν ἀγαστῇ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν σεβασμίων τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου μελῶν δεξιῶς κατευθύνῃς καὶ ἐφέτος τὴν ὁλκάδα τῆς στρατευομένης Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Εἴη Σοι, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὸ νέον ἔτος 1945 αἴσιον, εἰρηνικὸν καὶ ὄλβιον.

Ἡ Πατριαρχικὴ Ἀντιφώνησις.

Ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς, ἅγιοι ἀδελφοί, ἠκούσαμεν ὅσας ἐγκαρδίους προσρήσεις καὶ εὐχὰς προήχθητε ἵνα ἀπευθύνητε ἡμῖν διὰ τοῦ Ἱερωτάτου καὶ ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ Μητροπολίτου Προύσης κυρίου Πολυκάρπου ἐπὶ τῇ εὐσήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐπιτολῆς τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος Κυρίου.

Ἀπὸ μέσης καρδίας εὐχαριστοῦμεν πᾶσιν ὑμῖν ἐπὶ ταῖς ἀγαθαῖς ταύταις εὐχαῖς, ἐν αἷς ἀποκατοπτρίζεται ἡ πρὸς τὸ πρόσωπον ἡμῶν πολλὴ ὑμῶν εὐλάβεια

καὶ ἀφοσίωσις, ἥτις καὶ ἐνδυναμοῖ ἡμᾶς ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ Πατριαρχικοῦ ἡμῶν καθήκοντος ἐν ἡμέραις τόσον δυσκόλοις καὶ πονηραῖς. Ἡ πολύτιμος συνεργασία, ἣν ἐν ἀγαστῇ πάντοτε ὁμονοίᾳ παρέχετε ἡμῖν ἐν τῇ τελειώσει τοῦ ἁγίου ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, περιτράνως μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐν ἡμῖν, ταπεινοῖς συνεχισταῖς τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου, παρουσίας πάντοτε τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὁδηγοῦντος ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Τὸ λῆξαν ἔτος, ἅγιοι ἀδελφοί, ἀπεσύρθη τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου κληροδοτῆσαν τῇ ἀνθρωπότητι ἐπηυξημένας τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὰ δεινὰ βροτολοιγοῦ πολέμου, οὗ τῶν συνεπειῶν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν μετὰ φρίκης μέλλουσιν ἀναμιμνήσκεσθαι οἱ ἄνθρωποι. Ἐλπίσωμεν ὅμως ὅτι τὸ μετ' ἐλπίδων χρηστῶν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπότητος χαιρετιζόμενον σήμερον νέον ἔτος θέλει κομίσῃ τὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν κατάπαυσιν, τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς εἰρήνης, τὴν συναδέλφωσιν τῶν ἀντιμαχομένων λαῶν, τέκνων ἁπάντων τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, τὴν ἐπιστροφὴν πάντων ἀπὸ τῶν στρατοπέδων εἰς τὰς ἑστίας αὐτῶν καὶ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα καὶ τὴν ἐπούλωσιν, κατὰ τὸ δυνατόν, τῶν ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς ἀνθρωπότητος χαινουσῶν πληγῶν.

Μετὰ τῆς ἐλπίδος ταύτης ὑποδεχθῶμεν μετὰ χαρᾶς πάντες τὸν νέον ἐνιαυτὸν τῆς χρηστότητος Κυρίου, ἀφορῶντες εἰς τὴν ἀγαθωσύνην τοῦ τὸ πάντα πρὸς τὸ καλὸν τοῦ πλάσματος τῶν χειρῶν Αὐτοῦ οἰκονομοῦντος καὶ κατευθύνοντος Παντοδυνάμου Θεοῦ.

Ἡ χάρις Αὐτοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος προχέοιτο πλουσίως πάντοτε ἐφ' ἡμᾶς καὶ πάντας, τὸ δὲ νέον ἔτος εἴη τῇ Ἁγίᾳ Αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἀνθρωπότητι ἁπάσῃ αἴσιον καὶ ἐν παντὶ εὐλογημένον

Ἡ προσφώνησις τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου.

Σήμερον, ὅτε τὸ λῆξαν ἔτος εἰσῆλθε πλέον εἰς τὴν ἀτέρμονα τῆς αἰωνιότητος ἄβυσσον, ἡ δὲ ἀνθρωπότης μετ' ἐλπίδων χρηστῶν χαιρετίζει τὸν νέον σωτήριον ἐνιαυτόν, ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς κυκλοῦμεν, σύσσωμος ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή, τὸν αἰωνόβιον Θρόνον Σου, Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, ὑποβάλλοντες τὰ κατακλύζοντα τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰσθήματα σεβασμοῦ, ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ γεραρὸν πρόσωπον τῆς Σῆς σεπτῆς Κορυφῆς καὶ ἐξαιτούμενοι τὴν Πατριαρχικὴν καὶ πατρικὴν εὐλογίαν Σου, ὡς ἐφόδιον πολύτιμον διὰ τὴν ἀρχομένην νέαν τοῦ χρόνου περίοδον.

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ᾐσθάνθημεν ἐπαγρυπνοῦσαν ἐφ' ἡμῶν τὴν ἀνύστακτον μέριμνάν Σου, καθωδηγήθημεν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἀνατεθειμένων ἡμῖν καθηκόντων ὑπὸ τῆς ἐπὶ τόσα ἤδη ἔτη δεδοκιμασμένης πείρας Σου καὶ ἀπηλαύσαμεν τὴν θωπείαν τῆς μεγάλης χριστιανικῆς Σου καρδίας. Πρότυπον ἔχοντες τὴν πρὸς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν ἀμείωτον πάντοτε ἀφοσίωσιν καὶ τὸν ζῆλόν Σου, προσεπαθήσαμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἐν ἀφοσιώσει προσφέρωμεν τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Κέντρῳ συνόλης τῆς Ὀρθοδοξίας διακονίαν, ὑπὲρ ἧς εὐμενῆ ἐπικαλούμεθα τὴν κρίσιν Σου.

Ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοίνυν ἡμῶν σήμερον, χάριτι τοῦ Παναγάθου Θεοῦ καὶ ταῖς εὐχαῖς τῆς Σῆς θεοδοξάστου Ἁγιωσύνης, εἰς τὸ νέον ἔτος, ἀναπέμπομεν θερμὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Οὐράνιον τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας Δομήτορα, ὅτι διεφύλαξε κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἐν ὑγείᾳ ἀμεταπτώτῳ τὴν Σὴν πανίερον Κορυφήν,

δεόμενοι ἅμα Αὐτοῦ ἵνα καὶ κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος, καὶ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὡς πλείστων, φυλάττῃ Αὐτὴν ὑπὸ τὴν σκέπην Αὐτοῦ, χαριζόμενος Αὐτῇ ὑγείαν καὶ πᾶσαν ἀγαθωσύνην πνευματικήν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας, χαρᾷ δὲ ἡμῶν καὶ πάντων.

Δέχθητι, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, τὰς ἐγκαρδίους ταύτας εὐχὰς ἡμῶν ὡς ἐλάχιστον ἀντίδωρον τῶν ὧν παρέχεις ἡμῖν εὐεργεσιῶν καὶ εὐλόγησον ἡμᾶς ταῖς παναγίαις Σου χερσί.

Ἡ ἀπάντησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ὁσιολογ. ἡμέτερε Πρωτοσύγκελλε καὶ πάντες ὑμεῖς, κληρικοί τε καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

Μετὰ συγκινήσεως δεχόμεθα τὰς υἱικὰς εὐχάς, ἃς ἡ ὑμετέρα ὁσιολογιότης, ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ διακονούντων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ὑπαλλήλων, ἀπηύθυνεν ἡμῖν ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν σήμερον, χάριτι τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, εἰς τὸ νέον ἔτος.

Ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι αἱ εὐχαὶ αὗται εἰσὶν εἰλικρινεῖς, προερχόμεναι ἀπὸ τῶν μυχίων τῶν καρδιῶν ὑμῶν, ἐμφορουμένων πάντοτε ὑπὸ ἁγνῶν καὶ ἱερῶν αἰσθημάτων εὐλαβοῦς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πρός τε τὸ πρόσωπον ἡμῶν καὶ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν.

Εὐχαριστοῦμεν ἐπ' αὐταῖς.

Μεθ' ἱκανοποιήσεως παρακολουθοῦμεν τὴν συντελουμένην ἐν τῇ Πατριαρχικῇ ἡμῶν Αὐλῇ ἐργασίαν. Ὁμολογοῦμεν καὶ ἐπαινοῦμεν τὸν ζῆλον μεθ' οὗ ἕκαστος ἐργάζεται εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου, ἐν ᾧ ἐκλήθητε. Ἀγαλλόμεθα καθορῶντες τὰ πάντα γινόμενα ἐν τάξει καὶ ἀκριβείᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πατρικὴ ἡμῶν στοργὴ καὶ τὸ περὶ ὑμῶν, πάντων ὁμοῦ καὶ ἑκάστου ἰδιαιτέρως, πατρικὸν ἐνδιαφέρον ἐστὶ καὶ πάντοτε ἔσται ἀμείωτον.

Ὁ Ἅγιος Θεός, ὁ ἀξιώσας ἡμᾶς ἐν ὑγείᾳ καταφθάσαι ἐπὶ τὴν ὥραν ταύτην καὶ ἑορτάσαι πάντας ὁμοῦ ἐν ψυχῇ ἀγαλλομένῃ καὶ ἐν πνεύματι ἐνθέου χαρᾶς τὴν ἐπιτολὴν τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ, δῴη ἵνα οὗτος ᾖ, ἐν πάσῃ τῇ διαδρομῇ αὐτοῦ, ἄλυπος, μεστὸς οὐρανίων δωρημάτων, φορὸς ὑγείας καὶ παντὸς ἐφετοῦ καταθυμίου ὑμῖν, τῇ ἀνθρωπότητι δ' ἁπάσῃ εἰρήνης καὶ γαλήνης, ἵνα, ἀποβαλοῦσα τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐχθρότητα, βαδίσῃ συμφώνως ταῖς βουλαῖς Αὐτοῦ, ἐντρυφῶσα ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς φιλαλληλίας καὶ φιλαδελφίας.

Εἴησαν παρὰ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Τεχθέντος καὶ σαρκὶ περιτομὴν καταδεξαμένου Σωτῆρος Χριστοῦ τὰ ἔτη ὑμῶν πολλὰ καὶ ὁ βίος ὑμῶν ἀνέφελος καὶ θείας χάριτος πεπληρωμένος.

Ἐπέτειος Πατριαρχικῆς Ἐκλογῆς.

Τῇ 18ῃ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἐννεαετίας ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀναρρήσεως τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βενιαμὶν τοῦ Α' εἰς τὸν Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἰδιαιτέρως ἐξεδηλώθη ἡ πρὸς τὸ σεπτὸν Αὐτοῦ πρόσωπον ἀφοσίωσις, ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ στοργὴ τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἐν πρώτοις προσῆλθε παρὰ τῇ Α.

Θ. Παναγιότητι ἐν σώματι καὶ ὑπέβαλε τὰς θερμὰς συγχαρητηρίους προσρήσεις καὶ εὐχὰς αὐτῆς ἡ σεβασμία Ἱεραρχία, προσφωνήσαντος καταλλήλως ἀπὸ μέρους αὐτῆς τοῦ Α΄ τῇ τάξει σεβασμ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μαξίμου.

Ἐπίσης τὰ ἑαυτῶν εὐλαβῆ σεβάσματα προσελθόντες ὑπέβαλον: ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλὴ ἐν σώματι, ἡγουμένου αὐτῆς καὶ προσφωνοῦντος τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου, ὁ ἐντιμολ. Ἄρχων Μ. Λογοθέτης κ. Κυριακὸς Γκιώκας καὶ οἱ λοιποὶ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Νομικὸν Συμβούλιον τῶν Πατριαρχείων, ὁ ἱ. Κλῆρος, Ἐφοροεπιτροπαὶ καὶ Ἐφορεῖαι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς ὁμογενείας.

Πατριαρχικὸς Ναός.

Κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησαν: Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων (6 τοῦ μ.) ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος, τελέσας καὶ τὸν Μ. Ἁγιασμόν, κατὰ δὲ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Μ. Ὡρῶν τῶν Θεοφανείων, τὸν Μ. Ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς Παραμονῆς (5 τοῦ μ.), ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς 7ην, 14ην καὶ 21ην καὶ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (27 τοῦ μ.) ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (30 τοῦ μ.) καὶ τῷ κατ' αὐτὴν τελουμένῳ κατ' ἔτος ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ μνημοσύνῳ τῶν ἱδρυτῶν, εὐεργετῶν, σχολαρχῶν, καθηγητῶν, διδασκάλων καὶ μαθητῶν τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς. προτροπῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, προστὰς ἐν τέλει καὶ τοῦ ἱεροῦ μνημοσύνου, κηρύξας δὲ καὶ τὸν θεῖον Λόγον.

Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ συγχαρητήρια.

— Ἐπὶ ταῖς ἁγίαις ἑορταῖς τοῦ Δωδεκαημέρου καὶ τῷ Νέῳ Ἔτει ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀντεπεσκέφθη τοὺς σεβ. Μητροπολίτας, τοὺς συγχαρέντας Αὐτῇ Γενικοὺς Προξένους καὶ τοὺς ἀνωτέρους Ὀφφικιάλους ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Θείας Ἐπιφανείας παρ' Ἀρμενίοις (6 τοῦ μ.) ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετέβη εἰς τὸ Ἀρμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ηὐχήθη τὰ εἰκότα ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθ. Μαυρίδου.

— Εὐλογηθέντων τῇ 25ῃ τοῦ λήξαντος μηνὸς ἐν τῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος τῶν γάμων τῆς θυγατρὸς τοῦ κ. καὶ τῆς κ. Σπυρ. Καπετανίδου, Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος, εὐγενεστάτης Δδος Ρωξάνης μετὰ τοῦ πλωτάρχου κ. John Brightman, τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβίβασε, παραστὰς ἐν τῇ τελετῇ, ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ὀνομαστήρια.

Εἰς τοὺς κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑορτάσαντας τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν: πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλον κ. Μάξιμον καὶ Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιμ. κ. Μάξιμον (21 τοῦ μ.), ἐντιμολογιώτατον Ἄρχοντα Μέγαν Χαρτοφύλακα κ. Ἀχιλλέα Μόσχον, ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων (17 τοῦ μ.) καὶ κ. Εὐθύμιον Μαυρίδην, Διευθυντὴν τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων (20 τοῦ μ.), καταλλήλως διεβιβάσθησαν αἱ συγχαρητήριοι εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Συνοδικαὶ συνεδρίαι.

Τῇ 9ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ ἐπαναλήψει τῶν μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Δωδεκαημέρου τακτικῶν συνεδριῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐν προσφωνήσει, ηὐχήθη τοῖς σεβ. ἁγ. Συνοδικοῖς τὰ εἰκότα, ἐκ μέρους δὲ τῶν Α. Σεβασμιοτήτων ἀπήντησεν εὐχαριστῶν καὶ ἀντευχόμενος ὁ Α΄. τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

Διορισμός.

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ὁ διορισμός, ὡς Γραμματέως τῆς ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων Ἐπιτροπῆς, τοῦ διακόνου καὶ ἱεροκήρυκος τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος Αἰμιλιανοῦ Τσακοπούλου, διατηροῦντος ἅμα καὶ τὴν ἐν τῷ ὡς ἄνω ἱερῷ Ναῷ θέσιν αὐτοῦ.

Χειροτονία.

Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν τελειοφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Δημητρίου Σαββαΐδου.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν ἡλικίᾳ 63 ἐτῶν ὁ Πριμᾶτος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Δρ. Οὐΐλλιαμ Τέμπλ.

Ὁ ἐκλιπὼν Πρωθιεράρχης, τὰ κατὰ τὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν τοῦ ὁποίου ἡ «Ὀρθοδοξία» ἀνέγραψε καὶ ἐπὶ τῇ εἰς Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας ἐκλογῇ αὐτοῦ, ὑπῆρξε μία ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἱεραρχίας. Διεκρίθη διὰ τὴν εὐρεῖαν αὐτοῦ θρησκευτικὴν καὶ φιλοσοφικὴν μόρφωσιν καὶ διὰ τὴν πλουσίαν αὐτοῦ δρᾶσιν. Ἐχρημάτισε πρόεδρος καὶ μέλος διαφόρων Διαχριστιανικῶν Συνεδρίων, γνωρίζων θαυμασίως νὰ συνδυάζῃ εὐρύτητα ἀντιλήψεων ἐν τῇ κατανοήσει τῶν ξένων, καὶ ἐμμονὴν εἰς τὰ οὐσιώδη σημεῖα τῆς παραδόσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη.

Ἐμφορούμενος ὑπὸ ἀνωτέρων χριστιανικῶν ἰδεωδῶν, εἰλικρινῶς συνεπάθει πρὸς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, τῶν ὁποίων ἐπόθει τὴν ἀνύψωσιν, ἐπίστευε δὲ ὅτι μόνον διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου θὰ ἠδύνατο νὰ γεφυρωθῇ τὸ μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων ὑφιστάμενον οἰκονομικὸν χάσμα.

Ἡ φιλοσοφικὴ αὐτοῦ μόρφωσις ἐκφαίνεται κυρίως εἰς τὰ συγγράμματα, ἅτινα κατέλιπε, καὶ εἰς πλείστας μελέτας, τὰς ὁποίας τακτικῶς ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα περιοδικὰ τῆς Ἀγγλίας. Τὸ ἔργον αὐτοῦ «Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Χριστιανισμὸς» μαρτυρεῖ πόσον ἐνέκυψεν εἰς τὰ νάματα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ εἰδικῶς τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέραν ᾐσθάνετο συμπάθειαν καὶ κλίσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἑνωτικὴ τῶν Ἐκκλησιῶν κίνησις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἀδιάφορον κληρικὸν τῆς μορφώσεως καὶ ἱκανότητος τοῦ Δρ. Τέμπλ. Μετέσχεν ἐνεργῶς πλείστων ὅσων συνεδρίων, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐξαιρετικὸν πάντοτε ἐπεδείκνυε σεβασμὸν πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Δυστυχῶς, λόγῳ τῶν συνθηκῶν τοῦ τελευταίου πολέμου καὶ τοῦ ἐπελθόντος

προώρου θανάτου αὐτοῦ, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκδηλώσῃ περαιτέρω καὶ ἐμπράκτως τὰς φιλορθοδόξους διαθέσεις αὐτοῦ.

Τὴν τελευτὴν τοῦ ἐκλιπόντος Πρωθιεράρχου ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης κ. Κύριλλος. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης δι᾽ ἐπὶ τούτῳ τηλεγραφήματος Αὐτῆς ἀνέθηκε τῷ σεβ. Μητροπολίτῃ Θυατείρων κ. Γερμανῷ, ὅπως ἑρμηνεύσῃ τὴν βαθεῖαν λύπην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ διαβιβάσῃ τὰ συλλυπητήρια καὶ τὰς εὐχὰς Αὐτῆς τῇ σεβασμίᾳ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, μεθ᾽ ἧς δι᾽ ἰδιαιτέρων ἱστορικῶν δεσμῶν συνδέεται ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία.

Τοῦ ἀειμνήστου Πριμάτου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησιας Δρ. Οὐΐλλιαμ Τέμπλ εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.